

מראי מקומות - פסחים

צה.

ה. הראשון טעון הלל באכילתו כתב השפת אמת שבכלל זה גם כן סיפור יציאת מצרים, שנראה שחיוב זה נוהג רק בפסח ראשון, ולא בפסח שני.

ו. מיבעי ליה שאין שוחטין את הפסח על היחיד פירש רש"י, שאגב שכתוב יעשו כתבו גם אותו. וכתב הרש"ש, שמשמע מדבריו שמה שאמרו אין שוחטין את הפסח על היחיד, היינו שאם יש רק אחד בכל ישראל שצריך פסח שני, אין שוחטין עליו. אבל ודאי אם יש יותר מאחד, יכול כל אחד לשחוט פסח שלו ביחידות, ועיין שם מה שהקשה על זה מלשון הגמרא.

ז. דכמה דאפשר להדורי מהדרינן פירש רש"י, כגון לטמא אחד בשרץ כדי שיהיה חייב להביא פסח שני. והקשה הרש"ש, לפי מש"כ תוס' בריש פרקין, הרי טמא שרץ חייב כרת אם לא יביא קרבן פסח. וכן הקשה החזון איש (או"ח קכ"ד לסוגיין), והוסיף שאף שאם הביא פסח שני פטור מכרת, מ"מ אין ראוי למונעו מעשיית קרבן פסח בשביל חבירו, והרי זה דומה למי שאינו עושה פסח ראשון במזיד ועושה פסח שני. ולכך פירש כוונת הגמ' שמהדר אחר חבירו שיסכים עמו [ולכא' כוונתו, שיחזר אחר מי שעושה פסח שני, להסכים עמו להקריבו יחד].

ובעיקר לשון הגמרא שאמרו 'כמה דאפשר להדורי' כתב הרש"ש שמשמע שהוא רק לכתחילה, ותמה על דברי התוס' (ד"ה מיבעי) שמשמע שהוא מעכב.

ח. מאי קא מרבה ליה לא תוציא ממנו פירש רש"י, שהוא לאו הניתק לעשה, שמשמע לא תוציא לאוכלו, אלא בבית אחד יאכל, בעמוד והחזר קאי. והקשו התוס', שהרי אין זה לאו הניתק לעשה, אלא לאו שקדמו עשה הוא. וכתב השפת אמת, שלאו שקדמו עשה הוא רק כשצריך לקיים העשה אפילו אם לא עבר הלאו, אבל כאן, שאף שאם אוכל בבית אחד, הרי אינו עובר על הלאו הבא מכלל עשה, אבל עיקר קיום העשה ע"י מעשה הוא רק אם עבר הלאו. ונמצא שאין זה חשוב לאו שקדמו עשה, אלא לאו הניתק לעשה.

ט. מאי קא ממעט ליה לא יראה ולא ימצא הקשה המנחת חינוך (מצוה ט אות א ד"ה ולפי מה), שהרי שיטת הרמב"ם שעל לאו של בל יראה ובל ימצא לוקים אם עבר עליו במעשה, והרי כאן מבואר שהוא לאו הניתק לעשה. ותיירץ שהעשה של תשביטו אינו עשה בקום ועשה, אלא יכול לקיימו ע"י מה שנאבד החמץ מעצמו, וזה לא הוי ניתק לעשה. ואין זה דומה לנוטה, שאם הוא מותר מהקדשים, ואחר כך אינו שורפו אלא נשרף מאליו, או אחר שורפו, לא קיים העשה, ולמ"ד קיימו ולא קיימו, הרי הוא לוקה.

א. מה בין פסח ראשון לשני וכו' כתבו התוס', דאיתא בתוספתא הראשון נשחט בג' כתות, ואין השני נשחט בג' כתות, והתנא של משנתנו תנא ושיי, ששייר גם דין ביקור ד' ימים שאינו נוהג בשני. ובמנחת חינוך (מצוה ש"פ אות ג) כתב, שפסח ראשון צריך ג' כתות לכתחילה, ופסח שני אין צריך ג' כתות, ומבואר שסובר שאף לכתחילה אין צריך. וביאר הבנין ציון (סי' ל ד"ה והנה), שהוא משום שכל מצוה שאינה מעכבת בפסח ראשון, אין צריך לעשותה בפסח שני אפילו לכתחילה.

ועל דרך זה הוכיח מדברי התוס' בסוכה (דף מ"ב) שביקור מעכב, שאם אינו מעכב אף בתמיד, מדוע צריך פסוק למעט פסח שני, לפי שדבר שאינו מעכב בראשון פשוט שבשני אין צריך לעשותו אפילו לכתחילה, ומזה למדו התוספות שביקור מעכב. אולם כתב שבמקום אחר הוכיח משיטת רש"י שביקור אינו מעכב כלל.

ב. מה בין פסח ראשון לשני וכו' העיר רעק"א, מדוע לא הזכירו גם את הדין של מקחו מבעשור, וכתב, שאולי כיון שלא נהג אלא בפסח מצרים לא הזכירוהו. עוד העיר, לפי מה שציידו התוס' ביומא (כ"ט) שבפסח ראשון צריך להקריב תחילה תמיד של בין הערביים ולאחר מכן הפסח, ואילו בפסח שני יכול להקדים מה שרוצה, וכתב שתנא ושיי.

ג. הראשון אסור בבל יראה ובל ימצא כתב השפת אמת שמכאן משמע כשיטת רש"י שגם בערב פסח יש לאו של בל יראה, שהרי לשון המשנה משמע שמדברים על זמן הקרבת הפסח שהוא ב"ד, ואמרו שעובר בבל יראה.

ד. והשני חמץ ומצה עמו בבית כתב רש"י (על התורה במדבר ט, ז), שבפסח שני אין איסור חמץ אלא עמו באכילתו. ובפשטות כוונתו שבבית מותר שיהיה לו חמץ, אבל יחד עם הקרבן פסח שני, אסור לאכול חמץ. ובמנחת חינוך (מצוה שפ"א אות ג) תמה מהיכן יצא לרש"י דין זה, ובשלמא בכזית ראשון של הפסח יש לומר שאסור לאכול עמו חמץ, לפי שהוא רשות ומבטל טעם מצוה, אבל אחר שיצא ידי חובתו, מדוע יהא איסור לאכול עמו חמץ. ואין לומר דכוונתו על כזית הראשון, שא"כ לאו דוקא חמץ, אלא כל מאכל של רשות שאוכל יחד עם הפסח מבטל טעם מצוה, והניח בצ"ע. ובמשך חכמה (שם) כתב שהאיסור לאכול חמץ הוא לאו הבא מכלל עשה. ובאבי עזרי (קרבן פסח פ"י הט"ו) פירש כוונת רש"י להיפך, שאין איסור חמץ כלל, אלא הוא יכול לאכול חמץ גם יחד עם אכילת הפסח.

מראי מקומות - פסחים

צה:

ה. פסח ראשון טעון לינה פירש רש"י, ליל הראשון ילין בירושלים. אולם ברש"י על התורה (דברים ט"ז, ז) כתב שמה שפסח טעון לינה, היינו לינה של יום שני, דהיינו שצריך ללון שם במוצאי יו"ט, וצ"ע.

ו. מניין לפסח שני שאין טעון לינה שנאמר וכו' הקשו התוס', מדוע צריך למעט פסח שני, הלא 'ככל חקת הפסח' אין מרבה כלל מצוה שאינה על גופו, ולא תירצו. והשפת אמת תירץ, שרק מצוות שנאמרו בפסח ראשון קודם שהיה כלל מצות פסח שני, צריכין ריבוי מכיל חקת הפסח. אבל מצות לינה, הכתובה רק במשנה תורה, לאחר שכבר ניתנה מצות פסח שני, יש לומר שאין צריכה כלל ריבוי, לפי שממילא כוללת היא גם את פסח שני.

ז. הפסח שבא בטומאה לא יאכלו ממנו זבין וזבות וכו' העיר הצ"ח, מדוע שייר מצורעים. ותירץ, שכיון שמדובר במנויים, לגבי זבין וזבות וכו' יש לומר שנמנו על הקרבן פסח ואחר כך נטמאו, אבל במצורע לא שייך לומר כן, שהרי כשם שנותנים למצורע כל ימי הרגל, שאין כהן רואה נגעו, ה"ה בערב יו"ט. ועוד, שבערב פסח ודאי אין כהן רואה את הנגע, כיון שעיי"ז יבטלו ממצות קרבן פסח החמור, לכך לא מנה מצורעים.

עוד כתב שמפני שאין הפסח נאכל אלא בירושלים, ומצורע משולח חוץ לג' מחנות, על כן אינו שייך כלל במקום אכילת הפסח.

ח. ואם אכלו פטורין מכרת כתב הצ"ח, שבדקדוק נקט התנא 'פטורין מכרת', לומר שרק מכרת פטורין, לפי שגבי כרת נאמר 'כל טהור יאכל בשר' וכו', אבל ממלקות לא נתמעטו, ואף שפטורין מכרת, חייבים מלקות. אולם כתב שדין זה תלוי במחלוקת אמוראים, שלפי ר' יוחנן כל האזהרה לאוכל קודש בטומאת הגוף נלמד מעונש כרת, אין לחלק הכרת מהמלקות, ועיי"ש שביאר המשנה לפי זה באופן אחר.

ט. בעי רב יוסף דחוק טמאי מתים ונכנסו להיכל בפסח הבא בטומאה מהו כתב השפת אמת, שמדברי רש"י ותוס' משמע, שהיה פשוט שלכתחילה אסור, וכל שאילת הגמרא היא האם חייב או לא. אולם כתב ששאילת רב יוסף משמע שהוא אפילו לכתחילה, והוא כשנכנסו להשתחוות, שאין זה ביאה ריקנית, האם מותרים להכנס להיכל או לא.

א. מאי קא ממעטי לא תשחט על חמץ דם זבחי פירש רש"י, שמוותר לשוחטו על חמץ, ואף שכבר נתמעט מבל יראה והשבתת שאור, הוה אמינא שזהו רק שלא בשעת שחיטה, אבל בשעת שחיטה לא, לזה הוצרכו למעט מלא תשחט. והעיר הצ"ח, שלכאורה פשוט שאין בל יראה בזמן שחיטה, שהרי אינו אלא בלילה. וכתב שמדברי רש"י אלו מוכח ששייך בל יראה גם ביום י"ד לאחר חצות. ועל פי זה כתב ליישב הטעם שלא הביאה המשנה החילוק בין פסח ראשון שיש בו איסור לא תשחט על חמץ, ובפסח שני אינו, לפי שזה כלול במה שאמרו פסח ראשון עובר בכל יראה ובפסח שני לא, ו'בל יראה' כולל את כל הזמן שמחצות ואילך, ובכלל זה כל זמן השחיטה.

ב. השיר יהיה לכם כליל התקדש חג לילה המקודש לחג טעון הלל וכו' הקשה השפת אמת, הלא פסוק זה בא ללמד שלעתידי לבוא יהיה יו"ט כאותנו לילה של חג, ולכך הוצרך הפסוק להגדיל הדבר כליל התקדש חג, ומניין לנו למעט מזה פסח שני. ותירץ שבאמת לילה אינו כלל זמן הלל כמבואר במגילה (כ:): שזמן קריאת הלל הוא רק ביום, אלא שמרבים ליל פסח להלל, מפסוק זה שכתוב בו 'ליל התקדש חג', ומאחר וכל הריבוי נאמר רק במקום שיש חג, שוב אין מקור לרבות הלל בלילה במקום שאינו חג.

ג. השיר יהיה לכם כליל התקדש חג בחידושי הגרי"ז (על הרמב"ם חנוכה פ"ג ה"ו) כתב שבקריאת ההלל ישנם שני דינים, דין קריאת הלל, ודין שירה, וביאר שההלל של ליל פסח, הנלמד מהפסוק 'השיר יהיה לכם כליל התקדש חג', הוא דין שירה שבהלל, ודעת הרמב"ם שהלל זה הוא מדברי קבלה, אבל דין קריאת ההלל הוא רק מדבריהם, ע"ש.

ד. אפשר ישראל שוחטין את פסחיהן ונוטלין את לולביהן ואין אומרים הלל פירש רש"י, שכיון שהוא דבר מצוה, הרי הוא טעון הלל. ובמשנת יעב"ץ (או"ח סי' כ אות ד) העיר, שהרי בסוכות צריך לומר הלל משום יו"ט, ומדוע אמרו שהוא משום נטילת לולב. וכתב לחדש, שבאמירת הלל בסוכות יש שני דינים, א', משום יו"ט, ב', משום מצות לולב. וכתב נפקא מינה, אם בשעת אמירת הלל לא היה לו לולב, ואח"כ נזדמן לו לולב, שצריך לחזור ולומר הלל פעם נוספת עם הלולב, משום דין זה שמצות הלולב מצריכה אמירת הלל, ועיי"ש עוד נפק"מ בזה.

מראי מקומות - פסחים

צו.

לזה, ובתוכם מהאמור לעיל (סו:) לגבי הלל שהיו מקדישים הקרבנות כשהיו באין לעזרה, הרי שמועיל הביקור גם כשהוא קודם ההקדש. וראה עוד להלן (צח.) בזה.

ה. ביקור ד' ימים קודם שחיטה

דעת התוס' בסוכה (מב. ד"ה שאינו) שביקור מעכב בדיעבד. אולם בטורי אבן (מגילה כא: ד"ה דתנן) ציין למה שכתב בחידושו לסוכה (שם) שבאמת אין ביקור מעכב בדיעבד, ודלא כהתוס'. ובחזון איש (או"ח קכ"ד לסוגיין) נסתפק בדין ביקור ד' ימים, האם צריך לבקרו בכל יום, או שדי בביקור אחד, וכתב שמה ששינוי בתמיד (פ"ג מ"ד) שמבקרין אותו קודם שחיטה, אפשר שאינו אלא מדרבנן, אלא שכתב שא"כ צריך לתקן בדיקה זו בכל הקרבנות.

ו. אלא שהוא הזה למעוטי פסח שני דכוותיה

כתב רש"י, שרק פסח שני נתמעט דין ביקור, שהוא דומה לפסח מצרים שהיה נוהג רק יום אחד, ופסח ראשון לדורות נתמעט מדין מקחו בעשור. ומבואר דעת רש"י שדין ביקור נוהג בפסח דורות. אולם בפירושו המיוחד להרשב"א (מנחות מט:) כתב שכיון שקרבן פסח קרבן יחיד הוא, אינו טעון ביקור, ורק קרבן תמיד צריך ביקור לדורות.

ובספר ניר לדוד (הל' ק"פ פ"א ה"א) כתב, שמסתמת דברי הרמב"ם משמע שאין דין ביקור בפסח דורות, והביא מהג"ר איסר זלמן מלצר זצ"ל ראייה לשיטתו, שהרי יצחק שלח את עשו להביא לו ציד, ואיתא בחז"ל (תרגום יונתן בראשית כו, א ועוד) שהיה זה לקרבן פסח, והרי לא היה שם ביקור כלל, ומוכח שרק בפסח מצרים הצריכה תורה ביקור, אבל בפסח דורות לא.

ז. אלא הזה למה לי לכדראב"ע ור"ע

הקשה המהרש"א, שמהסוגיא משמע שאין מרבים מ'ועבדת' אלא פסח ראשון, ומדוע לא נאמר גם ש'הזה' בא למעט פסח שני, ואם נאמר שאין צריך למעט בפסח שני כיון שנאמר בו 'לא ישאירו ממנו עד בקר' ע"כ אין אכילתו אלא בלילה, א"כ אין צריך גם את 'ועבדת' לפסח ראשון כלל, שהרי הוא כל שכן מפסח שני, והניח בקושיא.

והרש"ש כתב שלא קשה כלל, לפי שבכל הסוגיא, כל שאפשר למעט דבר אחר, אין ממעטים פסח שני, וזה כדי שהפסוק 'ככל חוקת הפסח יעשו אותו' יהא רק לענין ביקור, ורק אם לא מצאו מה למעט, ממעטים פסח שני. ומה שהקשה שכיון שכתוב בפסח שני 'לא ישאירו', ע"כ צריך לאוכלו בלילה, זה אינו, שהרי מבואר בסוגיא ברכות ולהלן בסוף המסכת שהיה צד לומר שיכולים לאכלו ביום זביחתו, קמ"ל דאכילתו דוקא בלילה.

המשך בעמוד הבא

א. ומאן לימא לן דלא שויסקי עבוד

רבינו חננאל פירש, שצלו אותם מיני מאכל ואכלו אותם. וכן נקט בשו"ת חת"ס (יו"ד רל"ה, ד"ה מ"ש מ"ו), שאכלו האימורים והחלבים. אולם המאירי (ד"ה פסח) פירש, שצלאום בשפוד ושרפום לשם גבוה.

ב. מה בין פסח מצרים לפסח דורות וכו'

התוס' יו"ט הביא מהירושלמי, שגם בפסח מצרים היו ג' כתות, והיה ניתן כח בקולו של משה, שהיה קולו מהלך בכל ארץ מצרים מהלך מ' יום, והיה אומר, ממקום פלוני עד מקום פלוני כת א', וממקום פלוני עד מקום פלוני כת א' וכו'.

ג. מקחו מבעשור

כתב החזון איש (או"ח קכ"ד לסוגיין) שיש להסתפק בגדר מקח זה, האם הוא דין קידוש שמקדישו לקרבן, או שדי בהזמנה לפסח ואין צריך קידוש ממש. וכתב שמדברי רש"י בסוגייתו שכתב ביקור בלא קיחה משכחת לה שביקר ב' וג' כבשים, ולוקח אחד מהם, ומשמע שאם ביקר רק אחד מהם, כבר יצא דין מקח, כיון שהזמינו לפסח, ולכך הוצרך לומר שביקור בלא מקח מדובר בב' וג'.

ד. מניין לתמיד שטעון ביקור ד' ימים קודם שחיטה

כתב הטורי אבן (מגילה כט: ד"ה כמאן) שיש לדון האם צריך להקדיש הטלה קודם הביקור, או שאפשר לבקרו אף כשהוא חולין, ולהקדישו אחר הביקור. והביא ראייה מהמבואר בשבועות (:) שתמידין שלא הוצרכו לציבור לדעת חכמים נפדים תמימים, ופירש רש"י שם שלקחן ממעות תרומת הלשכה, ותנן אין פוחתין מו' טלאים המבוקרים. ואם נאמר שאין צריך להקדישם קודם הביקור, מדוע הוצרכו ללוקחם ולהקדיש את הד' טלאים שלא הוצרכו להם, יבקרם קודם לקיחתו והקדשו, ואח"כ יקחם מתרומה חדשה בר"ח ניסן ואז יקדשם. אלא מוכח שצריך ללקחם מתרומה ישנה קודם הביקור, אף שאלו הטלאים אינם ראויים לתמידים מר"ח ואילך, דבעינא תרומה חדשה, בע"כ מפריש להם כדי שיהיו ו' טלאים בערב ר"ח ניסן, שיהיו ראויים להקריב לתמידי היום איזה שנים שירצו, שתקנת חכמים היא שבכל יום יהיו ו' הראויים ליטול.

אולם באמת כבר הרישב"א (שבועות שם) הקשה זאת, שהיו יכולים לקנות ד' טלאים בהקפה לשנה אחרת, ואחר כך יפרעום מתרומה חדשה, ותירץ שלא היו קונים הטלאים שנים שנים, אלא הרבה יחד, ומשמע מדבריו שמעיקר הדין אפשר לעשות ביקור קודם הקדשם. והחזון איש (או"ח קכ"ד לסוגיין) נקט שיכולים לבקרם קודם הקדשן, והביא כמה ראיות

מראי מקומות - פסחים

צו. (המשך)

אנינות מנה הרמב"ם האיסור לאכול קדשים באנינות והאיסור לאכול מעשר שני באנינות למצוה אחת. וכתב שכל זה הוא שלא כדעת המנחת חינוך (מצוה י"ז) שכתב שאיסור ערל בקרבן פסח הוא כמו איסור ערלות בשאר קדשים.

יב. דאי כתיב רחמנא ערל משום דמאיס... ואי כתב רחמנא כל נכר משום דאין לבו לשמים הקשה האגרות משה (או"ח ח"ב סי' ל"ג ענף ב ד"ה וניחא), מה ענין ב' האיסורים אלו זה לזה, הרי לכאורה שני ענייני פסול הם, ומה שייך לעשות צריכותא ביניהם. וביאר שעל כרחך שניהם ענין אחד הם, שמה שערל פסול לקרבן פסח, הוא משום שדומה לבן נכר, זה בערלות גופו וזה בערלות לבו.

וכתב נפק"מ לדינא מזה, שנחלקו הפוסקים אם ערל יכול לישא כפיו, דעת המגן אברהם (סי' קכ"ח ס"ק נ"ד) שהוא כשר לנשיאת כפים, אולם הפרי חדש (שם) סובר שפסול. וביאר האגרות משה, שכיון שמצינו שערל מחלל עבודתו בבית המקדש משום שדומה לבן נכר, יש לומר גם לענין נשיאת כפים, שכשם שאינו שייך לבן נכר שהרי הוא ענין של עבודה, כך גם בערל שהוקש לבן נכר לכל ענייני עבודה יהא פסול לנשיאת כפים, אף שלגבי כל שאר ענייני התורה הוא כישראל כשר.

יג. אלא מעתה תושב ושכיר לא יאכל בו ה"ג דבו הוא אינו אוכל וכו' כתב רש"י שאין גורסים כן, עיין שם מה שהקשה על גירסא זו, ועיי' בתוס' ביבמות (עא. ד"ה בו) מש"כ בזה.

יד. אותו נאכל בחפזון ואין אחר נאכל בחפזון הקשו התוס', מדוע לא הקשתה הגמ' ואימא אותו בחפזון ואין פסח שני נאכל בחפזון, אבל פסח דורות נאכל בחפזון מהפסוק של 'ועבדת', והניחו בקושיא. והשפת אמת תירץ, שאם גם פסח דורות צריך חפזון, לא היה מסתבר למעט פסח שני, כיון שבמצות שעל גופו, הנוהגים באכילתו, שוים הם.

ה. בו אינו אוכל הקשו התוס' (לעיל כח:), מדוע צריך פסוק שחייב לאכול מצה, הרי חייב הוא בכל מצוות האמורות בתורה, ואטו מצה קדושה יש בה, שיש לצדד שיהא לו איסור לאכלה. ותירצו, שמדובר בעשה תשובה, וקמ"ל שאף שאינו אוכל קרבן פסח, כיון שאינו נאכל למנויו, מכל מקום צריך לאכול מצה. ותמה השפת אמת שם, שאם דעת התוס' שמצוה ומרור תלויים בפסח, א"כ מה הקשו כלל, ומה הרויחו בתירוצם שמדובר בעשה תשובה, והניח בקושיא.

ט. בו אינו אוכל אבל אוכל הוא במצה ומרור המאירי (לעיל כח:), פירש, שאף שנקטו גם מרור, אינו אלא שיגרא דלישנא, שכיון שאינו אוכל קרבן פסח, אינו אוכל גם מרור, שהרי כל החיוב לאכול מרור מן התורה הוא עם הפסח דוקא.

י. בו המרת דת פוסלת ואין המרת דת פוסלת בתרומה מכאן קשה על מה שכתב הרשב"א ביבמות (עא), שתרומה הוקשה לקרבן פסח, וכמו שמומר פסול לקרבן פסח, כן פסול לתרומה, וצ"ע.

יא. ואיצטרף למכתב ערל ואיצטרף למכתב בן נכר בחי' הגרי"ז על הרמב"ם (מאכלות אסורות, במאמר המוסגר) הקשה, שהרי איסור בן נכר אינו נוהג אלא בפסח בלבד ולא בשאר קדשים (אולם עיין קרן אורה ביבמות (עא). שנסתפק בזה), וא"כ מהי הצריכותא, שהרי פשוט שאין שייכות בין דינים אלו כלל. וכתב, שיש ללמוד מזה, שגם האיסור של ערלות הוא מהדינים המסויימים בקרבן פסח לבד, ושם פסח הוא שגורם לאיסור זה, ואינו ענין לשאר קדשים, והרי מצינו דין ערלות מסויימת בפסח במילת זכריו ועבדיו שמעכבתו מלאכול פסח [דלא מצינו בשאר קדשים].

ומזה הביא ראיה לדעת הרמב"ם שאיסור ערל בפסח אינו שייך לדין ערל שאסור בשאר קדשים, שאיסור ערל בשאר קדשים נכלל בדין שאסור בתרומה, משא"כ לגבי איסור

מראי מקומות - פסחים

צו:

היא נקבעת בפסח ונדחית. ודייקו התוס' מדברי רש"י, שלפי האמת ראויה היא לפסח. וכתב המקדש דוד (קונטרס בענייני קדשים ס"ה סק"א ד"ה הנה דעת), שרק בפסח נאמר דין זה שיכול להתכפר ע"י התמורה, אבל בשאר קרבנות לא, עיי"ש ראיותיו. ובביאור החילוק כתב, שהטעם שבשאר חובות אין מתכפר בתמורה הוא משום שחסר בהפרשה לחובתו, אבל בפסח, דלא בעינן הפרשה לחובתו, יכול להתכפר גם בתמורה.

ובקהלות יעקב (תמורה ס"ה י"ד) הביא דעת התוס' ישנים ביומא שאין יוצאים בתמורת פסח, ומשום שדבר שבחובה צריך לבוא מן החולין. וביאר הקהלות יעקב, שאף שגם התמורה באה מן החולין, אבל גדר קדושתה הוא המשכת הקדושה של הראשון, ולכן אינו חשוב כבא מן החולין. וכתב שיתכן שבזה עצמו חולק רש"י וסובר שחשוב הוא בא מן החולין.

עוד צידד לומה, שדעת רש"י שאף אם אינו חשוב כבא מן החולין, אבל מה שדבר שבחובה צריך שיבא מן החולין, היינו משום שצריך שלא תהא לו קדושה אחרת, אבל אם כל קדושתו היא קדושת קרבן זה עצמו, יש לומר שיוצאים בו (אולם לא ביאר החילוק בין קרבן פסח לשאר קרבנות, וצ"ע).

ה. כשב לרבות את הפסח לאליה פירש רש"י, שבכל קרבנות כתוב בפירוש שהאליה שבכבש עולה לאימורין, אבל בפסח, שהאימורין עצמם לא נאמרו בפירוש, לכך צריך ריבוי לרבות האליה. והרש"ש הקשה שלפי זה בבכור ומעשה, שלא נאמר בהם אליה בפירוש, מנין לנו שאכן האליה קריבה, ועיי"ש מש"כ בזה.

א. מנין לפסח מצרים שאין חימוצו נוהג אלא יום א' בר"ן (כה: בדפיו, ד"ה מצה) מבואר, שמה שהיה איסור חמץ ביום ראשון, הוא רק לגבי אכילתו, אבל איסור בל יראה לא היה נוהג במצרים אפילו ביום ראשון. אולם הרמב"ן על התורה (שמות י"ב, ל"ט) כתב, שהיו מוזהרים באיסור בל ימצא, ולכך היו צריכים לאפות את הבצק מצה, כדי שלא יחמיצו.

ב. שמעתי שתמורת הפסח קריבה וכו' הקשה האור חדש, לפי מה דקיי"ל, שאין ציבור ושותפין עושין תמורה, כיצד יתכן שתמורת פסח תהא קריבה, הרי כיון שאין שוחטין הפסח על היחיד, ע"כ של שותפים היה, ושוב אי אפשר לעשותו תמורה. וכתב שאם הדין שאין שוחטין הפסח על היחיד הוא רק לכתחילה, שיש לחזור אחר חבירו לעשות הפסח עמו, אבל אינו מעכב, שייך בזה דין תמורה.

ג. הפסח שנמצא קודם שחיתת הפסח יראה עד שיסתאב וימכר ויביא בדמיו שלמים פירש רש"י, שמדובר בנאבד הפסח והפריש אחר תחתיו, ונמצא הראשון קודם שחיתת השני שהיה עומד לפנינו בשעת שחיטה, הרי קבעתו שעת שחיטה בשם פסח, וזה שלא הקריבו דחה בידים, ולכן לא יקרב עוד הוא עצמו שלמים. והעיר התוס' רי"ד, מדוע הוא שונה מהפריש ב' פסחים לאחוריות, שהדין הוא שיכול להקריב השני בתורת שלמים. ותירץ, שכשהופרש לכך מתחילה אינו דחוי, משא"כ כשהפריש פסח ואבד, שמתחילת הפרשתו הופרש לשם פסח, שלא ידע שימצא הראשון, הרי זה דחוי.

ד. קמ"ל דאיכא תמורת פסח דלא קרבה פירש רש"י, שלא נאמר שמתחילה שלמים היא, אלא אף

מראי מקומות - פסחים

צז.

והפריש אחרת תחתיה בלילה, ונמצאת הראשונה, אפילו לרבי אינה הולכת למיתה, אלא רועה, הואיל ולילה אינה שעת הקרבה.

והקשה החזון איש (או"ח קכ"ד לסוגיין), שלכאורה עדיין שייך אופן שחטאת תתחייב מיתה, ובפסח ירעה, והוא בהפריש פסח אחר חצות ונאבד, והפריש אחר תחתיו, ונאנס ולא הקריב אפילו אחד מהם, שהדין הוא שנדחה לפסח שני. וכיון שיקריב אחד מהם, השני ירעה, ומשום שאף שחצות של ערב פסח לא קבעה, אולם חצות של פסח שני תקבע, ועל כן הפסח שלא יקריבו ירעה. אבל בחטאת אינו כן, שהרי אם הפריש חטאת ביום, ונאבדה ביום, ושוב הפריש חטאת אחרת ביום, והקריב אחת מהם למחר, הדין הוא שהשניה תמות ולא תרעה. ותירץ, שאף שהגמרא מחשיבה הפרשת לילה כהפרשה קודם חצות, כיון שהוא זמן שאינו ראוי להקרבה, מ"מ אם הפריש ביום אין הלילה חשוב הפסק לענין שיום המחרת ייחשב כקביעת חצות, אבל חצות של פסח שני אכן קובעת, לפי שהוא קרבן בפני עצמו.

ה. והא אילו בפסח כי האי גוונא קרב שלמים

במקדש דוד (קונטרס בעניני קדשים סי' ג אות א ד"ה והנה בעיקר) העיר, מדוע אכן פסח שהפריש לאחירות, ונתכפרו הבעלים באחר, אין השני נפסל בכך, וכן פסח שלא קרב בראשון יקרב בשני, ואילו במשכו כל הבעלים את ידיהם, ששוב אינו ראוי עוד לפסח, מפני שהניחוהו יחידי, נפסל. וביאר, שפסח שנתכפרו בעליו באחר, לא נפקע הבעלות שלו מהפסח, שהרי יכול למוכרו לאחר לקרבן פסח, שהרי קרבן הפסח אינו ראוי רק לעצמו, אלא יש לבעלים זכות גם למוכרו לאחרים לגמרי, או למנות אחרים על פסחו, וכשנתכפר באחר, ושוב אינו צריך אותו לעצמו, עדיין לא פקעה זכותו למוכרו לאחרים, אבל כשמשכו את ידיהם מהפסח, בטל ממנו לגמרי תורת הבעלים, לפי שהמשיכה מפקעת כל כחו מהפסח, וכיון שהיה הפסח שעה אחת בלא בעלים לגמרי, אינו ראוי עוד לפסח.

א. וכללא הוא והרי חטאת שעברה שנתה דלרעה אזלא דא"ר רשב"ל וכו'

הקשו התוס', מדוע הקשו רק על הסיפא, הרי גם על תחילת דברי שמואל היו יכולים להקשות, שתמורת חטאת או חטאת שמתו בעליה, שדינה במיתה, ואילו בפסח שנינו במשנתנו שתמורת פסח שהמירה קודם חצות רועה. וכן במתו בעליו אמרו להלן, שאם מתו קודם חצות קבעה חצות ורועה, והניחו בקושיא. והמהרש"א הקשה על קושיית התוס', שתמורת פסח ממש הדין הוא שקרב שלמים, אבל תמורת פסח שבמשנתנו, שהיא תמורת פסח הנמצא, שתמורתו מכח קדושה דחוויה היא, לכך אינה קריבה, וכתב שיש ליישב. וראה בצ"ח שפירש דברי התוספות לשיטת רש"י, עיין שם. ובעוד יוסף חי שכתב שבנמצאת קודם חצות אינה דחוויה כלל.

ב. ואילו פסח היכא דאבד ונמצא אחר

חצות קודם שחיטה קרב שלמים

הקשה הדבר שמואל, שלכאורה אינם דומים כלל, שמה שפסח קרב שלמים, הוא משום שחצות קובע עליו שם פסח, וכיון שבשעת חצות לא היה לפנינו, נמצא שלא נקבע עליו שם פסח, וממילא בשחיתת האחד לא נדחה השני, ולכך יקרב שלמים. מה שאין כן בחטאת, שמיד בהפרשתו נקבע עליו שם חטאת, חל עליו תורת דיחוי, ולכך ירעה, וגם בפסח כשהיה לפנינו בשעת חצות שנקבע עליו שם פסח, ונאבד אחר חצות והפריש אחר תחתיו, והרי שניהם לפנינו והקריב אחד מהם, נאמר שהשני ירעה, ומהי קושיית הגמרא, והניח בצ"ע.

ג. קודם חצות לאו אבוד הוא

הקשה התוס' רי"ד, מדוע לא פירשה הגמרא כגון שהיה לפני חצות וקבעה חצות, ונאבד לאחר חצות, שהוא רועה ואינו קרב שלמים. וכתב שכיון שהיה יכול להקשות לו קושיא אחרת ולסתור את דבריו, לא חשש להקשות לו זאת.

ד. קודם חצות לאו אבוד הוא כדרבא דאמר

רבא אבידת לילה לאו שמה אבידה

פירש רש"י, שבחטאת אינו אבוד, לפי שאם נאבדה בלילה,